

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS**

Akademien för utbildning, kultur och
kommunikation

Dramapedagogik som konflikthantering

Ett utvecklingsarbete med fokus på
förebyggande konfliktmetoder

HT 2010

Författare: Anna Elmerholt och Cecilia Forsman

Examensarbete på grundnivå i lärarutbildningen

Handledare: Gunilla Granath

Examinator: Marja-Terttu Tryggvason

MÄLARDALENS HÖGSKOLA ESKILSTUNA VÅSTERÅS

Akademin för utbildning, kultur och
kommunikation

**Examensarbete på
grundnivå 15 högskolepoäng**

SAMMANFATTNING

Författare: Cecilia Forsman och Anna Elmerholt

Titel: Dramapedagogik som konflikthantering

Årtal: 2010

Antal sidor: 22

Syftet med detta utvecklingsarbete var att undersöka huruvida dramapedagogik med fokus på forumspel/rollspel kunde ge en ökad förståelse för konflikter hos elever. Vi ville även synliggöra hur konflikter kan hanteras och förebyggas på ett effektivt sätt. Med detta arbete ville vi även sträva efter att öka elevernas självkänsla. Verktyg som använts för dokumentation för vårt utvecklingsarbete var observationer, reflektioner samt instudering av tidigare forskning. Vi har planerat och genomfört sex lektionstillfällen i en årskurs trea där behovet av konflikthantering var stort. Genomfört utvecklingsarbete visar att dramapedagogik är en effektiv och lustfylld arbetsmetod. Vår slutsats är att dramapedagogik stärker elevernas självkänsla och gruppdynamik.

Nyckelord: Konflikthantering, dramapedagogik, forumspel, rollspel, gruppdynamik.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	5
1.1 Syfte.....	5
1.2 Frågeställning	6
2. Litteratur.....	6
2.1 Dramapedagogik	6
2.2 Pedagogens roll	7
2.3 Rollspel	7
2.4 Forumspel.....	8
2.5 Utvecklingsarbete.....	9
2.6 Konflikter	9
2.7 Konflikthantering i grupp.....	11
3. Metod	12
3.1 Insamlingsmetod	12
3.2 Urval	12
3.3 Etiska aspekter	13
4. Genomförande av utvecklingsarbetet.....	13
4.1 Planering.....	13
4.2 Genomförande	14
4.3 Lektion 1	14
Analys	15
4.4 Lektion 2	16
Analys	16
4.5 Lektion 3	18
Analys	18
4.6 Lektion 4	20
Analys	20
4.7 Lektion 5	21
Analys	22
4.8 Lektion 6	23
Analys	23
5. Diskussion.....	24
Referenslista	27
Bilaga 1	28

Missivbrev	28
Bilaga 2	30

1. Inledning

Under vår studietid på lärarprogrammet har vi som blivande lärare upplevt att vi fått för lite kunskap om metoder och arbetssätt kring hur lärare aktivt kan arbeta med konflikthantering. Detta är något vi vill fördjupa oss i och utveckla vår kunskap om. Vi har båda upplevt ute i praktiken på våra partnerskolor att konflikter ofta uppstår, men att lärare ofta känner en viss osäkerhet hur de ska hantera dessa situationer på bästa sätt. Under kursen *Estetiska läroprocesser i teori och praktik* kom vi första gången i kontakt med dramapedagogik som en metod att arbeta med konflikthantering. Vi kände då att metoden är något vi vill arbeta vidare med, pröva i praktiken hur det fungerar och om det konkret motverkar konflikter mellan elever i klassen.

I läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94 står det att skolan ska vara en plats där det ges uppmuntran till skilda åsikter samt att eleverna ska ges möjligheten att få framföra dessa. Vidare står det att ingen mobbing får förekomma och att sådant aktivt ska motarbetas. Alla människors lika värde, individens självständighet samt solidaritet med utsatta är några av de värden som skolan ska förmedla och utforma. Fortsättningsvis ska skolan se till att eleverna får möjlighet att uttrycka sig med hjälp av sina sinnliga, praktiska och estetiska sidor. Därför ska skolan erbjuda varierade arbetssätt där eleverna ska få chansen att pröva och utveckla olika uttrycksformer samt få uppleva olika känslor och stämningar. Vidare står det att drama samt skapande i bild, text och form ska finnas med i skolans verksamhet. Eleverna ska mötas av respekt för sin person och för sitt arbete. Det är skolans uppgift att ge den trygghet som behövs till eleverna för att de ska känna sig trygga och känna en vilja och lust att lära. Skolan ska sträva efter att eleverna får förmågan att kunna förstå och sätta sig in i andra människors situation samt visa respekt för andra människors egenvärde. Andra strävansmål är att eleverna ska utveckla en tillit till sin egen förmåga och att de ska känna trygghet och lära sig att ta hänsyn samt visa respekt i samspel med andra (Utbildningsdepartementet, 2006).

Det bästa sättet att utveckla sin konfliktkompetens är att utgå från egna erfarenheter av konflikter man varit involverad i. Drama och gestaltning kan då vara ett effektivt sätt att lära sig konstruktiv konflikthantering. Tidigare forskning visar på att elever många gånger saknar kunskaper kring konflikthantering och att medvetenheten kring kreativa sätt att agera i sådana situationer är låg. Skolan ska vara en naturlig arena för lärande av konfliktkompetens (Grünbaum & Lepp (2005).

Därför har vi valt att genomföra ett utvecklingsarbete för att vi ska få möjlighet att se hur konflikthantering fungerar i praktiken utifrån de teorier vi har tagit del av. Vi har valt att fokusera arbetet och vår undersökning kring förebyggande metoder och hantering av konflikter.

1.1 Syfte

Syftet med detta utvecklingsarbete är att undersöka huruvida dramapedagogik med fokus på forumspel/rollspel kan ge en ökad förståelse för konflikter hos elever. Vi vill

även synliggöra hur konflikter kan hanteras och förebyggas. Med detta arbete vill vi även sträva efter att öka elevernas självkänsla.

1.2 Frågeställning

- Hur kan pedagoger arbeta aktivt med dramapedagogik som konflikthantering?
- På vilka sätt kan konflikter förebyggas?

2. Litteratur

2.1 Dramapedagogik

Ordet drama kommer från grekiskan och betyder handling (Erberth & Rasmusson 2008) och inom dramapedagogiken är det just handling som står i centrum. Genom att arbeta med drama i undervisningssyfte utvecklar eleverna sin förmåga och sitt sätt att samarbeta i grupp och sätta sig in i andras situationer. De lär sig även att uttrycka sig och kommunicera. Frihetskänslan ökar, identiteten förstärks, empati utvecklas, självförtroendet blir större och deltagarna lär sig att framföra sina åsikter menar Erberth & Rasmusson (2008).

Sternudd (2000) förklarar begreppet dramapedagogik genom att dela upp ordet i två delar då ordet drama kan associeras till att agera/skådespela en skriven text och ordet pedagogik kan förstås som fostran och undervisning samt att leda någon till ny kunskap. I början av 1900-talet växte och formades dramapedagogiken fram och byggdes upp av mötet mellan barnteater i undervisningsform och av reformpedagogikens demokratiska värdegrund (Sternudd 2000). I mötet fokuserades det på barnens utveckling och fostran i en samhälllig förändring och författaren belyser vidare att dramapedagogiken historiskt sett har sina rötter i fostran och undervisning under årtusenden tillbaka. Sternudd (2000) betonar att det inom dramapedagogiken finns en medvetenhet om distansens betydelse. Detta innebär att det finns ett avstånd mellan den fiktiva verkligheten och den objektiva verkligheten på samma sätt som mellan det verkliga jaget och rolljaget. Det som kännetecknar dramapedagogikens grunder är, enligt författaren, att pedagogiken utförs tillsammans med andra människor som agerar och skapar fiktiva situationer där deltagarna spelar en annan roll än sig själva. Att arbeta med dramapedagogik skapar en gruppdynamik där den kollektiva kommunikationen är en viktig del för reflektion, lärande och möjlighet till undersökning av medmänskliga situationer, vilket skapar en processinriktad arbetsform. Vidare belyser författaren att det är i de pedagogiska processerna som både gruppen och den enskilda individen får tillfälle att reflektera över sina egna känslor och värderingar. Med hjälp av dramapedagogik ges möjlighet att stärka och spegla individernas jaguppfattning då det sker många olika möten där olika speglingar blir synliggjorda av olika individer.

Grünbaum och Lepp (2005) menar att utformningen av klassrummet har betydelse i arbetet med drama. Författarna menar att genom att placera deltagarna i en cirkel ges varje deltagare möjlighet att se varandra och varje deltagare är i fokus.

Kommunikation ansikte mot ansikte är då möjligt anser de. Författarna framhåller även vikten av uppvärmningsövningar där eleverna ges tillfälle att utveckla en lekfullhet och samarbete. Energinivån i gruppen höjs och varje elev ges tillfälle att synas och göra sin röst hörd. Vidare påpekar författarna att en avslutande runda är viktigt där eleverna ges tillfälle att säga hur de upplevt övningarna.

2.2 Pedagogens roll

Det är viktigt, påpekar Sternudd (2000), att dramapedagogiska situationer har en pedagogisk ledare som erbjuder deltagarna att tillsammans skapa möjlighet att kommunicera och levnadsgöra begrepp, tankar och känslor både på ett verbalt och icke-verbalt uttrycks sätt. Författaren beskriver vilken viktig roll den pedagogiska ledaren har då den styr processen och öppnar upp för reflektion och skapar tillfällen att låta individerna i gruppen skapa en bild av sig själv, andra och samhället. Pedagogens har även ansvar att skapa en atmosfär av trygghet och gemenskap mellan deltagarna och leda dem genom arbetsprocessen. Det är då viktigt, menar författaren, att pedagogen ständigt är närvarande i arbetet för att kunna se var deltagarna är i sin process samt att kunna se gruppens gemensamma läroprocess. Pedagogens ansvarar även för att ge deltagarna utrymme för reflektion kring deras upplevelser och känslor. Enligt Erberth och Rasmusson (2008) är det viktigt att den pedagogiska ledaren för en aktiv dialog med eleverna och följer deras kreativa processer. Annars finns risken att ledaren bara blir den som står utanför och enbart bidrar till det formella kring undervisningen. Vidare menar författarna att ledaren har en viktig roll som handledare med uppgift att lotsa eleverna vidare i deras estetiska läroprocesser och för detta behövs stor lyhördhet inför eleverna. I vissa fall och övningar kan läraren själv gå in i roller i exempelvis rollspel och formspelsövningar för att påverka undervisningsförloppet i en viss riktning.

2.3 Rollspel

Sternudd (2000) menar att med hjälp av rollspel ges individen möjlighet att utveckla en adekvat förmåga att sätta sig in i andras situationer, möta nya människor, samt utveckla en förståelse för andras åsikter, ställningstagande och andras upplevelser kring olika situationer. Detta, menar författaren, blir möjligt då den sociala interaktionen är en central del i rollspel. Han framhåller vidare att under arbetet med rollspel så utvecklas individens förmåga till empati då det uppstår en identifikationsprocess i mötet med andra individer och i gestaltandet av deltagarnas livserfarenhet och upplevelser. I rollspel är det viktigt att handlingen ska vara så verklighetstrogen som möjligt eftersom det handlar om att deltagarna ska uppleva en speciell situation och inte att visa upp något för någon annan. Grunden för rollspel är de upplevelser deltagarna upplever via rolljaget, vilket skapar möjlighet att kunna bearbeta och forma sina individuella värderingar kring situationen ifråga.

Nilsson och Waldemarson (2006) menar att rollspel är en pedagogisk metod som skapar engagemang och utvecklar såväl individ som grupp. Den förenar tanke, känsla och handling. Deltagarna blir involverade och får förmågan att förstå andra människor. Vidare beskriver författarna att rollspel är en metod som kan användas

inom olika arbetsområden, med olika syften och mål samt inom olika inriktningar. Dess huvudsakliga mål är att deltagarna i ett rollspel agerar och spelar upp en verklig händelse eller situation som uppstått och några av deltagarna fungerar som observatörer. Det som är viktigt är att rollspel alltid har tre faser som består av en inledning, själva spelet av en händelse samt en efterdiskussion med hela gruppen. Att använda sig av rollspel i pedagogiskt syfte främjar och underlättar elevernas inlärningsprocesser. En viktig del i rollspel som arbetsmetod är att elever med hjälp av att spela olika roller lär sig sätta sig in i andra människors situationer och de lär sig att belysa och bearbeta problem och konflikter. Eleverna övar sig även att undersöka och finna lösningar på konflikter som uppstått och de tränas i att kommunicera både verbalt och icke-verbalt. Detta vidareutvecklar även deras sätt till beslutsfattande och det medverkar till självkänedom, kreativitet, personlighetsutveckling, lyhördhet, ansvarstagande samt flexibilitet.

Axelzon, Valentin och Davidsson (2007) menar att rollspel är en lustfylld arbetsmetod med fokus på aktivt, upplevelsebaserat lärande vilket ökar eleverna motivation. Vidare skriver författarna att rollspel är meningsskapande då eleverna får arbeta i grupp och öva samarbetsförmågan vilket ökar deras gemenskap. Det nämns dessutom att rollspel handlar om att upptäcka och uppleva olika situationer via en spelad roll. Eleverna lär sig genom att uppleva kunskapen och de lär sig att sätta sig in i andra människors tänkande och agerande vilket ökar deras empati. Författarna skriver även att arbetet med rollspel fungerar som en bra metod för att få eleverna att kommunicera och diskutera kring värdefrågor då rollspelet kortar avståndet mellan åsikter och handling.

2.4 Forumspel

I forumspel övas deltagarna att framföra åsikter och arbeta med konflikthantering genom värderingsövningar och olika ställningstaganden menar Erberth och Rasmusson (2008). Med hjälp av forumspel övar deltagarna att visa vad de tycker och övar sig att ta ställning och metoden används ofta i klassrum. Vidare menar författarna att det största syftet med forumspel är att deltagarna lär sig hantera konflikter med hjälp av improviserade situationer. Författarna menar att forumspel innebär en mycket kreativ form av konflikthantering där publiken är direkt involverad i processen. Arbetet med forumspel kan formas så att det till en början väljs ut en vardagssituation där en konflikt uppstår eller där någon är i underläge. Sedan framhåller författarna att det ska vara en relativt kort scen som har sitt slut när konflikten är som värst och tydligast. Varje forumspel har en ledare som efter att deltagarna spelat upp scenen en gång, inbjuder åskådarna att delta. Scenen spelas upp ytterligare en gång och då får vem som helst i publiken ropa stopp och gå in och ersätta någon i spelet. Erberth och Rasmusson (2008) menar då att tanken är att den som ropat stopp kommer in med förslag på lösning av konflikten. Vidare poängterar författarna att det viktiga inte är att hitta den rätta lösningen på konflikten, utan att visa på olika möjligheter att tackla en svår situation. Ledaren för spelet har som uppgift att uppmuntra publiken att komma med olika lösningsförslag. Författarna

menar även att det är viktigt med förövningar innan arbetet med forumspel. Ett bra exempel på det är enligt författarna olika värderingsövningar där deltagarna övas att säga sina åsikter och vågar stå för vad de tycker. En bra förövning som Erberth och Rasmusson (2008) förespråkar är ”Fyra hörn” där eleverna ges möjlighet att utveckla sin förmåga att ta ställning och lyfta fram sina åsikter kring ett givet ämne. Byréus (2008) menar att värderingsövningar är ett strukturerat sätt att inleda till samtal och diskussion och blir en bra övergång till forumspel. Byréus (2008) menar även att forumspelets grundtanke är att förvandla åskådarna till huvudrollsinnehavare och att ge människor redskap att bekämpa förtryck och orättvisor. Vidare beskriver författaren att ledarens roll för forumspelet är att denne först berättar kortfattat om problemet som kommer skildras, och att aktörerna vill ha hjälp av publiken att lösa konflikten. Vidare skriver Byréus (2008) att ledaren ska informera publiken om att situationen kommer spelas upp två gånger och under andra gången är publiken fri att ropa stopp och komma med förslag på konfliktlösningar. Efter ett forumspel sker en gruppdiskussion där deltagarna och publiken får möjlighet att reflektera och ge uttryck för vad de upplevde under spelets gång. På så sätt menar Byréus (2008) utvecklas elevernas sätt att se saker och situationer ur olika synvinklar och de lär sig att konflikter kan lösas på många olika sätt.

2.5 Utvecklingsarbete

Då man arbetar med dramapedagogik i ett utvecklingsarbete är det enligt Erberth och Rasmusson (2008) viktigt att genomföra arbetet i de fyra stegen planera, agera, observera samt reflektera. Att planera sitt utvecklingsarbete väl är grunden för arbetet, sedan genomförs planeringen, information samlas in genom observationer och övningar och sedan avslutas utvecklingsarbetet med reflektion kring det dokumenterade arbetet. Vidare framhäver författaren att en utvecklingsprocess sätts igång under utvecklingsarbetet och reflektionerna av de resultat som kommer fram bör ligga som grund för fortsatt utveckling i det praktiska arbetet.

2.6 Konflikter

Maltén (1998) beskriver att begreppet konflikt kommer från det latinska ordet *conflictus* som betyder motsättning eller sammanstötning. Författaren går vidare in på att inom de allra flesta yrken finns det idag krav på utveckling och förändring och detta kan sätta press på personalen. Vidare framhåller författaren att dessa två begrepp, utveckling och förändring, hör samman med begreppet konflikt.

Författaren nämner även att det kan uppstå konflikter på tre olika nivåer och dessa är individnivå, gruppnivå och organisationsnivå. När en konflikt uppstår på individnivå innebär det att en konflikt uppstått *inom* individen. När en konflikt sker på gruppnivå innebär det att den sker *mellan* individer och på organisationsnivå att konflikten sker mellan idé och verklighet menar Maltén (1998). Hammar Chiriac och Hempel (2005) beskriver att en konflikt i en grupp kan uppstå när det finns olika behov, åsikter, känslor eller handlingar som inte går att sammanföra. Att konflikter uppstår är svårt att komma ifrån och de existerar i alla samarbetsituationer, mer eller mindre. I en grupp med många elever där alla är olika är det rätt sannolikt att en

konflikt kan uppstå. Författaren menar på att det är oundvikligt med konflikter under alla former av samarbete.

Wahlström (2005:104) förklarar att "konflikter uppstår när mål, intressen, synsätt, värderingar, behov eller personlig stil konkurrerar med varandra". Vidare menar författaren i enighet med Maltén (1998) att konflikter hör till vardagen.

Hammar Chiriac & Hempel (2005) menar att det finns så kallade destruktiva och konstruktiva konflikter och dessa är viktiga att skilja på. Konflikter som är destruktiva är sådana konflikter som kan göra skada i gruppen och förstöra relationerna mellan medlemmarna i gruppen. Detta kan enligt författarna betyda att den konflikt som uppstått lätt kan leda till att gruppen tappar kontrollen över utvecklingen och att de eventuellt börjar säga extrema saker till varandra. Vidare menar författarna att medlemmarna i gruppen även blir mer tävlingsinriktade och inte längre bryr sig om att kommunicera sig fram till en gemensam lösning tillsammans med de andra i gruppen. Konflikten blir destruktiv när den blir förstörande för gruppens arbete och dynamik (Hammar Chiriac & Hempel (2005)).

Hammar Chiriac och Hempel (2005) tar även upp att en konflikt inte behöver vara något negativt i en gruppkonstellation utan att det tvärtom kan driva utvecklingen i gruppen framåt i och med att de behöver hitta nya lösningar på de problem som uppstått. Vidare förklarar författarna att forskning har visat på att olikheter och motsättningar, till en viss gräns, kan vara bra för en grupp och att det bidrar till att gruppen utvecklas. Det handlar då om en konstruktiv konflikt. Konstruktiva konflikter innebär att gruppmedlemmarna är inriktade på samarbete och att det finns ett intresse för en gemensam problemlösning och att försöka bevara de arbetsinriktade relationerna i gruppen. Vid en konstruktiv konflikt samarbetar gruppmedlemmarna med avsikt att försöka lära sig av varandra istället för att enbart inrikta sig på sig själva för att kunna dominera i gruppen anser Hammar Chiriac & Hempel (2005).

Det finns ytterligare fyra kategoriseringar inom konfliktfältet och de är sakkonflikt, intressekonflikt, värderingskonflikt och relationskonflikt. En sakkonflikt kan uppstå i en grupp när det finns olika synpunkter på hur en händelse ska utvärderas. En sådan konflikt handlar allt som oftast om gruppens arbete och ett exempel på en sakkonflikt kan vara att det diskuteras om vilken litteratur som är lämpligast att använda sig av eller vilka arbetsuppgifter som bör prioriteras (Hammar Chiriac & Hempel, 2005).

Vidare framhåller författarna att en intressekonflikt i en grupp handlar om hur en tillgång ska delas upp. Det finns en bestämd mängd av något som alla medlemmar i gruppen vill använda sig av och detta ska fördelas i gruppen. Vid ett sådant problem menar författarna att det inte går att tillfredsställa alla i gruppen på en och samma gång och då kan en intressekonflikt uppstå. De förklarar även att en intressekonflikt bland annat kan handla om fördelning av arbetsuppgifter i gruppen, roller, tid med mera.

En värderingskonflikt kan uppstå om gruppens personliga uppfattningar drar åt olika håll och där det inte finns något givet svar. Det kan till exempel handla om vilken färg som är finast eller vilket sorts bokomslag de ska använda sig av. Relationskonflikter berör personkemin i en grupp samt gruppens socioemotionella avsikter och behov. En relationskonflikt handlar om att några i gruppen har svårt att förlika sig med varandra och detta kan framkalla irritation och ilska bland annat. Trots att det bara handlar om att några i gruppen är involverade i konflikten berör det hela gruppen (Hammar Chiriac & Hempel, 2005).

2.7 Konflikt hantering i grupp

Författarna går vidare in på konflikt hantering och att det bästa sättet att hantera gruppkonflikter sannolikt är att förebygga dem. Genom att tidigt arbeta för ett öppet klimat kan medlemmarna bli gruppen vana vid att motsättningar är en del av en människas vardag. Konfliktförebyggande arbete består även av att det läggs omsorg på det ömsesidiga avtalet på hur gruppen ska arbeta. Det bör även finnas en acceptans för mångfald och olikheter för att konflikter ska kunna förebyggas, enligt författarna (Hammar Chiriac & Hempel, 2005).

Att konflikter i grupp är svåra att upptäcka kan bero på att eleverna har en förmåga att förneka eller undvika konflikter. Eleverna vill heller inte dra in pedagogen i konflikten och av den orsaken blir det svårare att upptäcka konflikten. Om en konflikt upptäcks är det viktigt att pedagogen uppmärksammar det som har hänt och tar eleverna på allvar. När en pedagog får antydningar om att det är något som är fel i gruppen behöver pedagogen styra in gruppen på att problematisera situationen. Att problematisera situationen innebär att gruppen tillsammans tänker igenom hur gruppen fungerar, vilket problemet är och för vem det är ett problem samt att de funderar på om det finns några tänkbara lösningar (Hammar Chiriac & Hempel, 2005).

Att få gruppmedlemmarna att acceptera alla olika synsätt som finns i gruppen är grundläggande inom konflikt hantering samt att försöka skapa en analytisk empati hos gruppen. Med analytisk empati menas att det finns en förmåga att sätta sig in i andra människors åsikter och att kunna se en händelse ur flera synvinklar än sin egen. Genom detta kan gruppmedlemmarna hitta och förstå de lösningar som finns och till följd av detta kan kommunikationen inom gruppen förbättras och de börjar leta efter lösningar (Hammar Chiriac & Hempel, 2005).

Vanliga orsaker till att konflikter uppstår i en grupp är kommunikation, ledarskap och ambitionsnivå. Dessa konflikter kan dock minimeras genom att gruppen formulerar ett gruppkontrakt med en överenskommelse om hur gruppen ska arbeta. En positiv och skapande grupp dynamik är av stort värde för en grupp och dess arbete. Om det i en grupp inte tas hänsyn till social, etnisk eller kulturell variation kan det uppstå svårigheter i gruppens dynamik och konflikter kan då lätt uppstå (Hammar Chiriac & Hempel, 2005).

3. Metod

3.1 Insamlingsmetod

Vi har utifrån olika kvalitativa undersökningsmetoder tagit reda på hur vi kan använda vår kunskap rent konkret inom konflikthantering och om dramapedagogiken kan ses som en effektiv arbetsmetod. Metoden för detta utvecklingsarbete blev att samla in data genom observationer och övningar tillsammans med eleverna. Efter varje genomförd lektionspass utvärderade vi övningen och reflekterade över resultatet. Vi dokumenterade vår reflektion skriftligt för att sedan kunna gå tillbaka i våra anteckningar för att lättare kunna se den utveckling som förhoppningsvis sker. Med hänsyn till de forskningsetiska reglernas huvudkrav har inga namn, identitet eller skolans namn nämnts. All information som vi samlat in under arbetets gång används endast för detta utvecklingsarbete.

Bjørndal (2005) menar att pedagogens observationer av elevernas inlärningsförutsättningar och beteenden är ett bra verktyg och bör ligga som grund för undervisningen. Under observationer bör pedagogen ställa de didaktiska frågorna *vad, hur och varför* där arbetsprocessen blir att planera, tillrättalägga, genomföra och bedöma den pedagogiska verksamheten. Vidare menar Bjørndal (2005) att observationer syftar till att utveckla situationer som gynnar lärandet så bra som möjligt. Författaren menar även att som observatör är det viktigt att ha ett kritiskt förhållningssätt till sina egna observationer och slutsatser. Stukát (2005) menar att genom en deltagande observation får observatören kännedom om socialt samspel och erfarenheter och värderingar blir synliga i konkreta situationer.

Utifrån olika dramaövningar såsom forumteater, rollspel och värderingsövningar hanteras konflikter som uppstått mellan elever i skolans verksamhet i allmänhet. Eleverna kommer få möjligheter att öva sig på att dels sätta sig in i andras situation, se problem som uppstått ur olika synvinklar och lära sig se problem ur olika perspektiv. Utifrån de dramaövningar som vi vill arbeta med är vår förhoppning att stärka elevernas självkänsla och förmåga att säga sin åsikt och våga göra sin röst hörd. Vi kommer att utföra olika aktiviteter och dramaövningar med syfte att motverka och ta hand om konflikter som uppstått.

Med hjälp av dessa övningar tränas eleverna att ta olika roller och hjälpa varandra att lösa problem. De lär sig även diskutera kring problem som uppstår och att acceptera att människor har olika åsikter och synsätt.

3.2 Urval

Vi börjar med att välja vilken årskurs vi ska fokusera på för att begränsa arbetets vidd. Vi tog kontakt med den skola undersökningen skulle utföras på och det kom då till vår kännedom att en årskurs trea var i behov av förebyggande konfliktarbete. Valet föll då på den klassen och som består av 30 elever där det är jämnt fördelat mellan könen. En av eleverna i klassen har ett utåtagerande beteende och är därför i behov av extra stöd. Elevens beteende påverkar klassen på ett sådant sätt att många ibland känner sig rädda och undviker kontakt med eleven. Det finns även en ny elev i

klassen som bara gått i klassen några veckor. Det är emellanåt bra stämning i klassen, dock håller gruppdynamiken på att försämrans. Det förekommer ofta smådispyter som kan växa sig stora och eleverna faller även många retsamma och elaka kommentarer. Detta var anledningen till att klassläraren kände att klassen behöver stärka gruppkänslan och börja behandla varandra väl igen.

3.3 Etiska aspekter

Vi har i vårt utvecklingsarbete tagit del av och tagit hänsyn till de fyra etiska huvudkraven som Vetenskapsrådet (2002) utformat. Dessa fyra etiska huvudkrav är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Genom ett missivbrev (bilaga 1) har vi informerat elevernas föräldrar om vilka vi är och vad vår uppgift är och vad vi har för syfte med arbetet uppfyllde vi därmed informationskravet. Vi informerade även berörda lärare och även eleverna om vilka vi är och vårt syfte med utvecklingsarbetet. I samma missivbrev bifogade vi en svarstalong där elevernas föräldrar fick fylla i om deras barn fick medverka i vårt utvecklingsarbete eller inte. I och med detta uppfyllde vi även samtyckeskravet. Det tredje kravet, konfidentialitetskravet, uppfyller vi genom att vi i vårt arbete aldrig har nämnt någon medverkande vid namn och heller inte använt oss utav skolans namn. Våra insamlade uppgifter kommer endast att användas i detta utvecklingsarbete och vid den muntliga examinationen och därmed har vi även uppfyllt nyttjandekravet.

4. Genomförande av utvecklingsarbetet

4.1 Planering

Utifrån bakgrundsfakta vi fick om klassen bekantade vi oss med diverse olika övningar som vi ansåg skulle passa klassens behov. Vi läste in oss på de teorier om konflikthantering och dramapedagogik som vi kommit i kontakt med för att ha en stadig grund att stå på och för att vi skulle känna oss trygga när vi genomförde utvecklingsarbetet.

Till det första passet vi skulle ha med klassen introducerade vi ämnet. Vi ville ta reda på elevernas förförståelse för konflikthantering samt att väcka deras intresse för det kommande arbetet. Övningarna valde vi ut i förväg utifrån litteratur med fokus på att lära känna varandra och ge varje individ ett tillfälle att bli sedd.

Erberth & Rasmusson (2008) belyser hur viktig inledningsfasen i arbetet med drama är för att skapa en trygg miljö där deltagarna känner sig avslappnade, vågar dela med sin av sina egna tankar och vågar att utveckla sina kreativa sidor. I inledningsfasen är ledarens uppgift att etablera gruppen och främja det sociala samspelet och lägga grunderna för en tillåtande atmosfär. Vidare menar författarna att det är viktigt att eleverna lär sig lyssna på varandra och att utveckla samspelet i gruppen för att grupprocessen ska bli så kreativ och stimulerande som möjligt. Med hjälp av våra övningar ville vi få både individen och gruppen att känna sig trygga och våga vara sig själva utan att känna att det inte finns något rätt eller fel.

I början av vårt utvecklingsarbete gjorde vi upp en grovplanering för alla lektionspass för att få en överblick över vad vi hade planerat att göra vid varje tillfälle med klassen. Efter varje genomförd lektionspass utvärderade vi övningen och reflekterade över resultatet. Vi dokumenterade vår reflektion skriftligt för att sedan kunna gå tillbaka i våra anteckningar för att lättare kunna se den utveckling som förhoppningsvis sker. Vi använde oss utav varierade dokumentationsmetoder vid genomförandet av våra övningar för att få en bredare syn på lärandet och vår roll som pedagogisk ledare. De metoder vi använde oss av var dels att en av oss utförde en övning med klassen medan den andra observerade och antecknade under övningens gång. Vi planerade våra lektionspass så att vi båda två fick tillfället att både vara observatör och genomförare. Detta tror vi stärker och lyfter vår lärarroll då vi i och med byte av roll kan diskutera varandras insats utifrån de didaktiska frågorna vad, hur och varför. En annan fördel med att inta båda rollerna är att som observatör och genomförare se olika aspekter ur elevernas läroprocesser och genom att byta roll ges tillfälle att ta del av detta ur två olika perspektiv. Utöver denna metod delade vi även in klassen i halvklass och ledde varsin del men utförde samma övning. En del av våra övningar innebar även att klassen delades in i mindre grupper utifrån olika förutsättningar och behov. Syfte var att vi ville alla elever i klassen skulle våga göra sin röst hörd, säga sin åsikt och våga ta för sig.

I vårt arbetssätt vill vi ge eleverna möjlighet att få använda sig utav alla sina sinnen på ett lustfyllt sätt. Vi använde oss därför utav olika estetiska uttrycksmedel och material så som exempelvis musik, bild, färger och skapande. Till en början använde vi oss av förebyggande övningar för att i slutet av utvecklingsarbetet lägga fokus på hantering av fiktiva och verkliga konflikter. Detta genomförde vi med hjälp av bland annat forumteater och rollspel.

4.2 Genomförande

4.3 Lektion 1

Före vårt första möte med eleverna hade vi under en rast möblerat om i klassrummet och ställt deras stolar i en stor cirkel. Eleverna fick sedan sätta sig på valfri plats i ringen och även vi hade varsin stol. Sedan presenterade vi oss för eleverna och berättade om varför vi var där. Vi började vår introduktion med att fråga dem vad de trodde konflikthantering var för något och om de hade några tidigare erfarenheter av ämnet. Vi informerade eleverna om att det är helt okej att säga pass vid någon övning. Efter introduktionen började vi med en lära känna övning som gick ut på att alla i ringen fick säga sitt namn samt vad som gör en glad respektive ledsen. Vårt syfte med denna övning är att alla ska bli sedda och få göra sin röst hörd och lära sig att lyssna på varandra. Vi fick då även tillfälle att lära oss namnen på eleverna. Efter den här övningen gick vi vidare med ytterligare en lära känna övning som heter "alla som". Vårt syfte med denna övning är även här att alla ska bli sedda och våga stå för sin åsikt. "Alla som" går ut på att alla sitter i en ring förutom en som står i mitten. Det finns färre stolar än antalet deltagare. Personen i mitten säger ett påstående som till exempel "alla som tycker om sommaren" och alla som det stämmer in på byter plats

med varandra. När alla har hittat en ny plats blir det en som inte får någon plats och den blir då i mitten och får säga ett nytt påstående. Vi deltog i övningen men styrde lite om vi märkte att någon var i ringen väldigt ofta och gav även dem som inte stått i mitten möjlighet att få göra det om de ville.

Analys

Vårt första intryck av klassen var att eleverna verkade väldigt förväntansfulla och intresserade av vårt arbete. Alla lyssnade på vad vi hade att säga och deras nyfikenhet var stor. Detta upplevde vi berodde på att vi dels var nya pedagoger som klassen inte träffat förut. En annan bidragande faktor kan vara att vi introducerade för dem ett helt nytt ämne. Vår tanke med att placera alla i en cirkel var att alla ska bli sedda efter samma förutsättningar. Vi ville heller inte att någon skulle känna sig utpekad eller utsatt därför använde vi oss av cirkeln. Vi var noga med att introducera ämnet och berätta om drama och konflikthantering. Sedan ställde vi frågan om det var någon som hade tidigare erfarenheter kring konflikthantering eller drama. Detta gjorde vi för att få fram elevernas förförståelse och lyfta fram deras tankar. Vi antecknade deras kommentarer för att dokumentera och synliggöra det för hela klassen. Detta är några av de kommentarer som uttrycktes:

Flicka: *"En konflikt är när några bråkar"*.

Pojke: *"Jag tror att konflikthantering är när fröken pratar med några som bråkat i ett grupprum"*.

Flicka: *"Jag tror att drama är när någon spelar teater och jag tror konflikthantering är när någon säger förlåt efter ett bråk"*.

Pojke: *"Drama tror jag är när man sjunger och dansar. För det gör min syster på teatern"*.

Vi var även tydliga med att berätta för eleverna att det var helt tillåtet att säga pass vid övningarna om någon inte kände för att dela. Detta gjorde vi för att ingen skulle känna sig tvingad eller otrygg med vårt arbete. Under vårt första lektionspass la vi stor vikt vid att lära känna eleverna och bygga upp ett förtroende mellan oss. Därför genomförde vi namnlekar och övningar där alla elever gavs tillfälle att göra sin röst hörd och framföra sina åsikter. Under dessa övningar ville alla säga något och vi upplevde att det berodde på att det fanns en trygghet bland eleverna. Den trygghet som vi upplevde tror vi berodde på engagemang och nyfikenhet. Erberth & Rasmusson (2008) menar att det är viktigt att ett förtroende byggs upp mellan läraren och gruppen redan första träffen och det är viktigt att en kortfattad presentation av arbetet görs. Vidare menar de att det är viktigt att eleverna får komma till tals redan vid första tillfället för att lägga grund för gruppens samspel. De belyser betydelsen av att genomföra en presentationsrunda där varje elev får presentera sig och göra sin röst hörd. Samtidigt lär de sig att lyssna på varje deltagare i gruppen. Vi upplevde en mycket positiv stämning där eleverna deltog aktivt i de övningar vi genomförde. De var glada och lekfulla och det tror vi berodde

på att vi lade upp vår undervisning på ett lustfyllt sätt. Vår roll som pedagogiska ledare blev att se till att alla elever fick samma möjligheter och lika mycket utrymme. I generella drag är detta något som många forskare tar upp i sina studier som en viktig del i dramaundervisning.

4.4 Lektion 2

På eftermiddagen startade vi med en övning som heter "Blomkrukan" och även denna övning utfördes i helklass. Vi hade förberett lektionen genom att måla upp två blomkrukor på tavlan. I den ena målade vi upp att det var lite blomjord i botten medan den andra var full av blomjord. Med detta ville vi symbolisera hur vi människor kan känna oss när vi har låg respektive hög självkänsla. Ovanför den krukans med lite blomjord skrev i låg självkänsla och ovanför den andra krukans skrev vi hög självkänsla. När eleverna kom in i klassrummet började vi med att förklara och prata om låg- och hög självkänsla och eleverna fick själva komma med sina funderingar kring ämnet i fråga. Sedan gick vi vidare med att var och en, de som ville, fick komma fram till tavlan och skriva i ett ord som de förknippar med låg självkänsla. Ord som förekom var dum, retas, elak, när någon slåss och skvallra. Efter att de fyllt krukans med låg självkänsla gjorde vi samma sak med den andra krukans. Ord som förekom här var snäll, omtänksam, rolig, påhittig och rar. Efter att båda krukorna var fyllda med ord pratade vi tillsammans om hur människor kan känna sig vid respektive känsla och om vad som påverkar våra känslor.

Efter rasten fortsatte vi övningen genom att prata om att precis som blommor behöver vi människor näring och uppmuntrande ord för att kunna växa som människa samt att stärka vår självkänsla. Genom att konkretisera ordet låg och hög självkänsla på detta sätt anser vi att eleverna lättare kan ta till sig ordens betydelse. Därefter blev de indelade i två grupper där ena gruppen fick tillverka stora och färgglada blommor medan den andra gruppen fick tillverka vissna och små blommor. De glada blommorna fick de sedan klistra fast på krukans med hög självkänsla och den andra gruppen klistrade upp sina ledsna blommor på krukans med låg självkänsla. Under tiden fick även några elever i uppgift att tillverka två stora blomkrukor av stora pappersark. Dessa papperskrukor skickades sedan runt i klassrummet och eleverna fick då fylla i de ord de sagt till respektive känsla. När blomkrukorna var klara sattes de upp på väggen ute i korridoren i syfte att synliggöra elevernas tankar och inspirera de andra klasserna. Vi avslutade lektionen och dagen med att återigen samlas i en cirkel där varje elev fick säga vad de tyckte var bra med dagen och om de lärt sig något. Under hela denna första dag var ingen av oss observatör utan båda var delaktiga för att lära känna eleverna och även ge dem tillfälle att lära känna oss.

Analys

Under vår lektion arbetade vi med att konkretisera hur vi människor känner när man har låg respektive hög självkänsla. Vi ville få eleverna att känna efter hur det känns när någon säger negativa ord som sårar, samt hur det känns när någon säger något

snällt och positivt. Vi diskuterade öppet med hela klassen vad självkänsla är och som ett konkret verktyg målade vi upp två stora blomkrukor på tavlan. Där fick eleverna själva skriva upp ord som de associerade till hög och låg självkänsla. Eleverna var engagerade och fyllde på med många ord i krukorna. Dessa är några av de begrepp eleverna valde att skriva upp:

Låg självkänsla: Skvaller, pratar bakom ryggen, retas, mobbar, när någon är dum, ensam, utanför,

Hög självkänsla: När någon säger fina saker, kramar, kärlek, vänskap, leka,

Vi diskuterade olika känslor tillsammans och hur man kan kännas sig kring dem. Många av eleverna berättade hur de kände sig när något husdjur har gått bort eller någon i ens släkt. En pojke berättade i klassen om när hans farfar dog och hur ledsen han kände sig då. Många kom då med förslag på hur någon som är ledsen kan bli glad igen. Några av förslagen var följande: ”*Kramas mycket*”, ”*spela något roligt tv-spel*” och ”*var med dem du tycker om*”. Sternudd (2000) menar att den kollektiva kommunikationen är en viktig del för reflektion och lärande där möjligheten finns för undersökning av medmänskliga situationer, vilket skapar en processinriktad arbetsform. Vi ville få eleverna medvetna om att negativa ord trycker ner en annan människas självkänsla och få dem att reflektera över sitt sätt att behandla varandra. Eleverna fick sedan med hjälp av målarfärg, papper, klister och kriter tillverka egna blomkrukor med blommor i. Det märktes att de var entusiastiska och kreativa när dem tillverkade blommorna och krukorna. Den ena med lite jord i botten och där blommorna vissnat, som symbol för låg självkänsla, och den andra krukorna var fylld med jord och färgglada stora blommor. Det fick symbolisera hur känslan för hög självkänsla är. Vi upplevde det som att eleverna tog till sig begreppen på ett bra sätt och de var engagerade i diskussionerna som uppkom. Vi ville med denna övning på ett konkret sätt få eleverna att förstå begreppen låg respektive hög självkänsla. Tanken men att sätta upp krukorna på väggen var att eleverna lättare skulle påminnas om att säga positiva saker till sina klasskamrater för att öka deras självkänsla, samt att synliggöra elevernas tankar. Övningen visade sig vara mycket uppskattad då vi i slutet av dagen samlades i en ring där var och en fick säga hur de upplevt dagen. Alla tyckte att det var en lustfylld övning och många av kommentarerna var att det var roligt att använda sig av olika estetiska material. Sternudd (2000) menar att den pedagogiska ledaren har en viktig roll att styra arbetsprocessen och öppna upp för reflektion kring elevernas upplevelser och känslor. Det ökar elevernas sätt att skapa en bild av sig själv och andra i gruppen. Pedagogerna har även ansvar att skapa en trygg atmosfär där eleverna får tillfälle att utveckla gemenskap mellan varandra. Enligt Erberth och Rasmusson (2008) är det viktigt att den pedagogiska ledaren för en aktiv dialog med eleverna och följer deras kreativa processer. Annars finns risken att ledaren bara blir den som står utanför och enbart bidrar till det formella kring undervisningen. Vidare menar författarna att ledaren har en viktig roll som handledare med uppgift att lotsa eleverna vidare i deras estetiska läroprocesser och för detta behövs stor lyhördhet inför eleverna. Därför var

vi noga med att hela tiden föra en dialog med eleverna och vi upplevde att vi på så sätt lättare kunde följa deras läroprocesser.

4.5 Lektion 3

Under vår andra träff med klassen var vårt syfte att fortsätta arbeta förebyggande mot konflikter. Därför valde vi att utföra en övning med syfte att stärka elevernas självkänsla och gruppdynamiken positivt. Vi använde oss av övningen ”Positiva ringen”. Lektionen började med att vi båda presenterade temat för dagen och frågade även klassen vad de minns och tagit till sig från föregående lektion. Sen delade vi in klassen i två grupper med 15 elever i varje grupp. Vi som pedagoger fick då leda varsin grupp med samma övning. Eleverna satte sig sedan i en ring på golvet tillsammans med en av oss pedagoger. Sedan la vi ut ett stort blankt papper i mitten av ringen. Där fick eleverna själva skriva dit vad som gör de glada, och positiva ord/meningar som kan sägas till varandra för att må bra och känna sig glad. Vi poängterade att det inte handlar om att äga något, utan egenskaper om hur man är som person. Efter att pappret fyllts upp med positiva ord fick varje elev, en åt gången sätta sig i mitten av ringen och resten av eleverna fick då säga positiva ord som de tycker om eleven ifråga. Vi var noga med att poängtera att det var frivilligt att sätta sig i ringen. Efter övningen satte vi upp de båda gruppernas pappersark på dörren in till klassrummet så att de lätt skulle kunna se och läsa orden och bli påminda om de snälla och positiva orden som eleverna kan säga till varandra. Vi utförde denna övning med syfte till att stärka varje enskild individs självkänsla och även som grupp öva den positiva andan för att förebygga konflikter. Efter övningen upplevde eleverna att de kände sig gladare och många sa att de lärt sig säga positiva saker till varandra istället för att bara retas.

För att utveckla och synliggöra övningen ytterligare, samt göra den mer konkret för eleverna tillverkade vi pedagoger en sol med varje elevs namn i mitten av solen. De positiva orden som eleverna sagt om varandra skrev vi dit på solstrålarna (bilaga 2). För eleverna blev detta som en konkret påminnelse om vad kamraterna i klassen tycker om en.

Analys

Tanken med denna lektion var att vi ville stärka elevernas självkänsla samt stärka gruppdynamiken i klassen. Därför valde vi att genomföra en övning som heter ”positiva ringen” som behandlar just detta. Vi delade in klassen i två grupper och detta upplevde vi inte som något problem från klassens sida då ingen fällde någon negativ kommentar. Sedan gick vi vidare med att alla satte sig i en ring på golvet där alla skulle säga någon positiv egenskap som en människa kan ha. Detta skrev vi ner på ett stort papper under tiden som övningen pågick och vi upplevde att de engagerade sig i uppgiften. De lyssnade oss på ledare och de koncentrerade sig på övningen. Koncentrationen dalade lite mot av slutet av övningen då några av eleverna började få svårt att sitta still. Detta tror vi kan bero på att övningen efter en stund kan upplevas som uppreppande och de elever som redan suttit i mitten tappade då lite

fokus. När alla sagt en positiv egenskap gick vi vidare med att en elev i taget fick sätta sig i mitten av ringen och de elever som satt kvar i ringen fick då säga en positiv egenskap till eleven i mitten. Vid detta moment var det en elev i klassen som inte ville vara med alls i ringen utan gick och satte sig vid sin bänk. Denna elev är relativt ny i klassen och vi upplevde det som att eleven inte vågade vara den som satt i mitten. Vi försökte prata med eleven men eleven ville inte säga något om varför denne inte ville vara med, så vi valde att låta eleven sitta och titta. Vi kände att eleven kanske fick ut något ändå av övningen genom att observera sina klasskompisar. Då pojken var ny i klassen kan ha upplevt övningen som utsättande och känt obehag inför att sitta i mitten av ringen. Det kan bero på att pojken inte är van att stå i centrum och att han kan ha känt en oro att ingen i klassen skulle ha något fint att säga till honom.

Efter att alla hade suttit i mitten av ringen avslutade vi övningen genom att var och en fick berätta hur det kändes att sitta i mitten och hur de upplevde övningen. Majoriteten tyckte det var lite läskigt men samtidigt roligt och skönt att höra alla klasskompisar säga fina saker till en. De sade även att de lärt sig vad de kan säga till en människa som är ledsen och hur de kan undvika att göra någon ledsen. Vi upplevde att eleverna under övningen var seriösa och lyhörda och att de verkade uppskatta övningen väldigt mycket. Vi fick höra många positiva reflektioner efter övningen och många sa att de kände sig gladare. Hammar Chiriac och Hempel (2005) menar att det bästa sättet att hantera gruppkonflikter troligen är att förebygga dem och genom att det finns ett öppet klimat i gruppen. Vi uppfattar att denna övning kan bidra till en bättre klassrumsmiljö där eleverna behandlar varandra med respekt.

En elev gav som förslag att vi skulle sätta upp de stora papprena med positiva egenskaper på dörren så att de skulle se orden varje dag och påminna sig själva hur de ska behandla varandra. Det upplevde vi som en väldigt positiv sak då vi anser att det bevisar att syftet med övningen nådde fram till eleverna. Efter att vi avslutat övningen satte vi oss ner och reflekterade hur övningen hade gått i vardera gruppen. Att dela in klassen gjorde vi främst för att det skulle bli smidigare med mindre grupper men även för att vi själva ville jämföra om det fanns skillnader hos de två grupperna.

Vi kom fram till att den ena gruppen var mer inriktade på ägande. Eleverna i ena gruppen fokuserade sina förslag på bland annat ägandet av fina kläder, snygga prylar och vem som ägde häftigaste tv-spelen. Detta trots att vi innan övningen påpekade att det inte handlade om att äga något, medan den andra gruppen fokuserade på egenskaper hos människor. Hur detta kommer sig har vi inget tydligt svar på men vi kan anta att dagens samhälle blir mer och mer inriktat på konsumtion och ägande. Vi upplever att barnen idag kan bli påverkade av konsumtionssamhället de växer upp i. Detta kan vara en bidragande orsak till att de blir mer inriktade på ägande av föremål istället för att se varandras personliga egenskaper.

4.6 Lektion 4

Vi började dagen men att samlas i en ring för att introducera dagens övning samt att vi gav varje elev möjlighet att reflektera och säga något om förra lektionstillfället. Sedan diskuterade vi tillsammans med eleverna kring syftet med dagens övning som handlade om värderingsövningen ”fyra hörn”. Vi var tydliga med att poängtera att alla elever har rätt att framföra sina åsikter och att acceptera sina kamraters åsikter. Övningen gick ut på att vi pedagoger förberett tre olika påstående med fokus på konflikter/konflikthantering och relationer som vi läste upp högt inför klassen, ett i taget. Sedan fick eleverna veta att klassrummets fyra olika hörn representerade en åsikt och att eleverna sedan fick välja att ställa sig vid det hörn som det tyckte stämde mest in på deras egna åsikter. Vi var noga med att ha ett ”öppet hörn” där de elever som hade andra tankar och uppfattningar än de givna påståendena kring ämnet ställde sig. När alla valt ett hörn gav vi eleverna tillfälle och tid att diskutera med de som ställt sig i samma hörn om varför de valt just det hörnet och lyssna på varandras tankar och synpunkter. Sedan fick de som ville chansen att prata högt inför resten av gruppen och framföra sina meningar om det givna påståendet. Detta var vi pedagoger noga med att lyfta fram som en frivillig del. Vi var även tydliga med att informera eleverna att det går bra att byta efter att de hört sina klasskamraters åsikter.

Analys

Vårt syfte med ”fyra hörn” övningen var att ge eleverna möjlighet att öva sig på att lyssna på varandra och våga göra sin röst hörd i ett accepterande och öppen klassrumsmiljö. Syftet var även att eleverna skulle få öva sig att diskutera och argumentera kring givna påståenden för att lära de reflektera över situationer och konflikter som kan uppstå i vardagslivet. Erberth och Rasmusson (2008) förespråkar att ”fyra hörn” övningen är en bra förövning som sedan kan leda till forumspel. De menar även att eleverna ges tillfälle att utveckla sitt sätt att ta ställning och lyfta fram sina åsikter kring ett givet ämne. Vidare menar författarna att värderingsövningar är ett strukturerat sätt att inleda till samtal och diskussioner. Det var det vi ville att eleverna skulle få tränas i. Vi upplevde att eleverna tyckte övningen var intressant och alla deltog i övningen. Däremot upplevde vi att de var en aning trötta då det var sista lektionen för dagen och direkt efter idrotten. De tre påståendena var följande:

1. Vad uppskattar du mest hos en kompis?
  - Man kan prata om allt
  - Man har samma intressen
  - Man kan skratta tillsammans
  - Öppet hörn
2. Den som mobbar gör det mest för att han eller hon:
  - Är rädd för att själv bli mobbad
  - Njuter av det
  - Känner de andras förväntningar att han/hon ska ha den rollen
  - Öppet hörn

3. Vad skulle vara det värsta att bli utsatt för av kompisar?
  - Lögner och rykten
  - Att bli utnyttjad
  - Svek
  - Öppet hörn

Det uppkom flera intressanta diskussioner i de olika hörnen där eleverna placerat sig. Vi diskuterade bland annat hur en kompis ska vara och många sa att en vän ska vara snäll, omtänksam, en bra lyssnare och någon som är rolig att umgås med. Då någon elev ville framföra sina tankar högt var vi pedagoger noga med att få de andra att lyssna på den som talade. Genom att lyssna på andras tankar och åsikter anser vi att eleverna vidgar sitt synsätt och förmågan att sätta sig in i andras situationer.

4.7 Lektion 5

Som en övergång från förra lektionen då vi arbetade med värderingsövningar planerade vi att genomföra forumspel med eleverna. Vi samlades i ring där vi tillsammans med eleverna diskuterade dagens upplägg. Innan lektionen hade vi förberett två olika relationsrelaterade situationer som eleverna under lektionen skulle få arbeta med. De två situationer vi valt att arbeta med ansåg vi var lätta för eleverna att relatera till och baserades på konflikter som kan uppstå i vardagen. Vi var noga med att framföra att deltagandet i forumspelet var frivilligt och vad vårt syfte med övningen var. Sedan presenterade vi och läste upp ena situationen högt inför klassen där en konflikt uppstår ute på skolgården. Eleverna fick sedan välja att delta som rollinnehavare i spelet och vi valde ut fem stycken med varsina roller. Resten av klassen satte sig i en halvcirkel med fri golvyta framför för spelets utförande. Sedan berättade vi hur forumspelet skulle gå till och att situationen skulle spelas upp två gånger där åskådarna fritt får ropa stopp och komma med förslag på lösningar kring konflikten. Denne får även komma in i spelet och inta en av rollerna och spela upp sitt förslag på konfliktlösningen. Vi uppmuntrade eleverna att komma med olika förslag och att det inte fanns något rätt eller fel i deras lösningar. Efter att forumspelet spelats upp med olika lösningar på konflikten fördes en öppen gruppdiskussion där eleverna fick tillfälle att reflektera hur de upplevde forumspelet. Deras tankar och synpunkter lyftes fram för att synliggöra olika åsikter och synsätt på hur konflikter kan lösas.

Första rollspelet handling: *”Ett gäng pojkar kommer till skolgården där en ensam flicka sitter och säger något dumt åt henne. Hon blir då arg och slår till en av pojkarna på armen vilket leder till att de alla ställer sig runt henne och skriker allt grövre förolämpningar så att hon till sist faller ihop”.*

Vi valde att utföra ytterligare ett forumspel i klassen där fokus låg på en situation kring en konflikt som uppstått i omklädningsrummet före gymnastiken: *”Pelle och Kalle i tvåan skulle gå och byta om före idrotten. När de kommer fram hör de att några äldre killar från åttan håller på att byta om i samma omklädningsrum som de ska byta om i. Kalle och Pelle hör att det är samma killar som har varit där veckorna innan också och sagt elaka saker. Senaste gången fick en kille i Kalle och*

Pelles klass bland annat höra att han var spinkig och töntig för att han hade en gympapåse med Batman på. Pelle och Kalle stannar utanför dörren och överväger om de ska gå in eller inte. De vill inte bli retade, men de tar mod till sig och går till slut in. De äldre killarna börjar genast flina men Pelle och Kalle försöker att inte bry sig och börjar byta om. De äldre killarna fortsätter retas och tar till slut Pelles gympapåse och slänger in den på toaletten”.

På samma sätt fick eleverna frivilligt delta i forumspelet och denna gång valdes fyra roller ut. Även denna situation spelades upp två gånger där eleverna som satt i publiken fick ropa stopp och komma med egna förslag på lösningar för att förhindra att konflikten uppstår.

Analys

Vi valde att arbeta med forumspel då vi anser att det är en effektiv arbetsmetod för att arbeta förebyggande med konflikthantering. Erberth och Rasmusson (2008) menar att med hjälp av forumspel övar deltagarna att visa vad de tycker och att ta ställning. Det största syftet med forumspel är att deltagarna lär sig hantera konflikter med hjälp av improviserade situationer. Författarna menar att forumspel innebär en mycket kreativ form av konflikthantering där publiken är direkt involverad i processen. Under det första forumspelet var det många som ville ha en roll och vi valde ut fem elever. Först läste vi upp situationen och de elever som skulle spela upp situationen fick öva igenom spelet innan det visades för resten av klassen. Efter att eleverna spelat upp situationen en första gång fick åskådarna komma med förslag på lösningar. Det gavs många förslag och vi lät eleverna hoppa in i olika roller och spela upp lösningarna. En av lösningarna var att flickan inte skulle ha slagit en av pojkarna utan istället sprungit därifrån. Vi upplevde att eleverna kom med väldigt många bra förslag. Dock hann de inte spela upp alla lösningar men vi diskuterade allas förslag.

Under det andra forumspelet valdes fyra nya roller ut och även här fick eleverna chans att öva på situationen innan den skulle spelas upp. Den här situationen är tagen från en verklig händelse, vilket gjorde att många elever kände igen sig lite i hur Pelle och Kalle kände sig. Det blev en mycket livligare diskussion vid detta forumspel på grund av detta. Vi valde att fler fick spela upp lösningar den här gången då detta verkade vara något som eleverna blev engagerade i. Många elever berättade om när de själva känt sig otrygga i ett omklädningsrum och rädslan för äldre elever i skolan. Vi upplevde att forumspel var uppskattat och lustfyllt och eleverna fick chans att sätta sig in i och lösa olika konflikter utifrån olika roller. Det är en effektiv arbetsmetod för konflikthantering som kan användas både spontant och planerat i klassrummet. Denna slutsats drog vi av att eleverna kom med många olika förslag och att de var engagerade. Detta tror vi beror på att arbetet med konflikthantering blir mer konkret när de kan koppla till sina egna erfarenheter.

4.8 Lektion 6

Vi startade även denna lektion med att samlas i ring för att alla, både vi pedagoger och elever, skulle få chansen att se varandra. Vi gick sedan en runda i ringen där eleverna fick säga något som de tycker de är bra på. Detta gjorde vi för att alla elever skulle få chansen att uttrycka sig. Vi gick sedan vidare med att berätta vad rollspel är och vi pedagoger spelade även upp ett kortare rollspel för eleverna. Vi förberedde dagens lektion genom att vi delat in eleverna i grupper på fyra elever i varje. Vi hade även förberett de roller som skulle finnas i rollspelen samt vilka egenskaper och förutsättning rollerna har. Temat för rollspelen var konflikter inom skolan och varje grupp fick samma konflikt att gestalta. Eleverna fick sedan placera ut sig i olika delar av klassrummet och i grupprum och vi gick runt och stöttade och hjälpte alla grupper vid behov. När de fått öva ett tag på sitt rollspel fick de grupper som ville spela upp sitt rollspel, eller konfliktspel, inför resten av klassen. Efter rollspelen hade vi en diskussion i helklass om meningen bakom dem och hur de trodde det skulle kännas att uppleva den på riktigt. Vi pratade även om hur elever och vuxna på skolan bör agera om liknande saker skulle uppstå i skolan. Vi avslutade lektionen med att var och en fick berätta hur de upplevt övningen.

Analys

Under vår inledande runda lyfte eleverna upp många bra egenskaper hos dem själva. Egenskaper som nämdes var: "Jag är bra på fotboll", "jag är en bra kompis", "jag är glad" och "jag sjunger bra". Vi upplevde till en början att några blev lite försynta och inte ville framhäva sig själva, men under rundan blev de mer och mer trygga i att framhålla goda egenskaper hos sig själva. Vi märkte av en positiv stämning i klassen efter rundan och detta antog vi berodde på att självkänslan hos eleverna ökade. Vi gick vidare med att spela upp ett förkortat rollspel för att visa eleverna hur ett rollspel kan se ut. Efter det presenterade vi kort rollspelet som eleverna skulle få arbeta med samt egenskaperna hos rollerna. Rollspelets titel var "Oskyldig" och handlade om en elev som blev oskyldigt anklagad, av både elever och lärare, för en konflikt som hänt i skolan. Då vi gick runt i de olika grupperna märkte vi att arbetet flöt på bra hos de flesta. Några enstaka elever visade inte så stort intresse för uppgiften utan höll på med annat. Vi tror det kan bero på att de kände sig osäkra eller obekväma att inta en annan roll. Det kan även ha berott på att det var en ny arbetsform som de inte kände sig trygga i. Före uppgiften berättade vi att det var frivilligt att spela upp sitt rollspel för hela klassen. Hälften av grupperna valde att spela upp rollspelet medan resten av klassen var publik. Vi gick vidare med att diskutera och fråga eleverna hur de upplevde rollspelet och hur de trodde det skulle kännas att vara med om situationen i verkligheten. Klassen var rörande överens om att det skulle kännas jobbigt att vara med om en sådan situation och vi kände att de visade empati mot den utsatte eleven. Lektionen avslutades som vanligt med att varje elev fick berätta om hur de upplevt övningen och det kom då fram att de tyckte det var lärorikt och roligt att inta andra roller. Det kom även fram att vissa tyckte det var lite svårt och jobbigt att spela någon annan. Dessa synpunkter tog vi åt oss av och reflekterade över.

5. Diskussion

Dramapedagogik är något som vi anser vara ett effektivt och lustfyllt arbetssätt att använda i skolan. Enligt Erberth & Rasmusson (2008) kan dramapedagogik bidra till att eleverna får ökad förmåga att samarbeta i grupp och sätta sig in i andras situationer. Utifrån olika övningar ville vi stärka elevernas förmåga att utveckla detta med grund i Lpo 94 som menar att skolan ska sträva efter att eleverna ska få en ökad förmåga att kunna förstå och sätta sig in i andra människors situation. Vår tanke med detta utvecklingsarbete var att göra eleverna medvetna om hur konflikter kan förebyggas och hur såväl gruppdynamik som självkänsla kan stärkas. I enighet med Sternudd (2000) och Erberth & Rasmusson (2008) har vi lagt märke till under arbetets gång att elevernas självförtroende växer och att de utvecklar sin förmåga att framföra sina åsikter. Sternudd (2000) menar att arbetet med dramapedagogik skapar en gruppdynamik där den kollektiva kommunikationen är en viktig del för reflektion, lärande och möjlighet till undersökning av medmänskliga situationer. Detta var något vi uppmärksammade i skolans verksamhet genom våra observationer och övningar i klassen.

Ute i praktiken såg vi oss själva som pedagogiska ledare som skapade trygghet och gemenskap tillsammans med eleverna. Från första börjande lade vi fokus på att lära känna varandra och bygga upp ett förtroende mellan oss och eleverna. Detta gjordes för att skapa en trygg miljö där eleverna skulle våga göra sin röst hörd och ge uttryck för sina åsikter. Detta menar Sternudd (2000) är en viktig egenskap hos den pedagogiska ledaren. I Lpo 94 står det tydligt beskrivet att skolan ska vara en plats där eleverna ges uppmuntran till skilda åsikter och möjlighet att framföra dessa. Under arbetets gång var vi ständigt närvarande och aktiva för att kunna leda deltagarna genom arbetsprocessen samt att öppna upp för reflektion. Detta är något som Sternudd (2000) framhåller som en viktig del inom arbetet med dramapedagogik. Annars finns risken att den pedagogiska ledaren bara står utanför och bidrar med det formella kring undervisningen menar Erberth & Rasmusson (2008).

Vi anser att det är viktigt att arbeta mer med konflikthantering inom skolans verksamhet då vi upplevt att det finns för lite kunskap kring detta. Under vårt arbete har vi upplevt att konflikter inte alltid behöver vara något negativt. Detta påpekar Hammar Chiriac & Hempel (2005) då de menar att en konflikt tvärtom kan vara positiv då den kan driva utvecklingen i gruppen framåt. Det kan även bidra till att gruppen hittar nya lösningar på problem som uppstått och gruppmedlemmarna försöker lära sig av varandra istället för att fokusera på sig själva. Det handlar då om en konstruktiv konflikt. Vi upplevde att under arbetets gång fick både elever och pedagoger ökad kunskap kring konflikter och gruppens trygghet ökade. Innan vi startade observationerna hade det kommit till vår kännedom att klassen var i behov av konflikthantering då det allt som oftast uppkom destruktiva konflikter. Hammar Chiriac & Hempel (2005) menar att en destruktiv konflikt innebär att den förstör relationerna i gruppen och gruppens utveckling hindras. Destruktiva konflikter förstör gruppdynamiken och förmågan att samarbeta sig fram till en gemensam

lösning existerar inte. Genom övningar som ”positiva ringen” ville vi ändra klassens beteenden och vända de negativa mönstren till något positivt. Detta ansåg vi vara en effektiv övning för att utveckla deras sätt att behandla varandra väl, öka deras självkänsla samt stärka gruppdynamiken.

För att öka elevernas förståelse kring konflikthantering valde vi att lägga störst fokus på forumspel och rollspel. I forumspel övas eleverna på att framföra åsikter och arbeta med konflikthantering genom värderingsövningar och olika ställningstaganden menar Erberth & Rasmusson (2008). Till en början upplevde vi att eleverna till en början var en aning tillbakadragna men under processens gång vågade de öppna upp sig mer och mer. Vi märkte även att de vågade uttrycka sina åsikter och att de även blev lyhörda för klasskompisarnas åsikter. Efter varje forumspel vi genomförde med klassen skedde en gruppdiskussion där eleverna fick möjlighet att reflektera och ge uttryck för vad de kände under spelets gång. Detta, menar Byréus (2008), utvecklar elevernas sätt att se saker och situationer ur olika synvinklar och de lär sig att konflikter kan lösas på flera olika sätt. I de diskussioner som uppstod märkte vi att eleverna utvecklade ett problemlösande tankesätt. På samma sätt utvecklas elevernas förmåga att sätta sig in i andras situationer genom rollspel. Sternudd (2000) menar att rollspel som pedagogisk metod utvecklar individernas förmåga till empati och detta är även något som Nilsson & Waldemarson (2006) framhåller. Författarna är eniga om att rollspel ökar elevernas engagemang och bearbetning av problem och konflikter. Vi lade märke till att gruppens engagemang till en början var något dämpad men utvecklades under arbetets gång. Vid varje avslutande diskussion fick vi bekräftat genom varje elevs respons att de uppskattade övningarna, men gärna hade velat konstruera en egen situation. Vi tog åt oss av åsikten och kommer ha det i åtanke vid framtida arbete.

Vi valde att lägga upp vårt utvecklingsarbete i fyra steg genom att vi först planerade vårt arbete för att sedan genomföra det genom observation och reflektion. Erberth och Rasmusson (2008) menar att dessa fyra steg är grunden för utvecklingsarbete med dramapedagogik. Vi valde att utföra observationer då vi ansåg att det var en effektiv undersöknings- och datainsamlingsmetod. Då vi var ute efter att studera eleverna relationer med varandra antog vi rollerna som deltagande observatörer. Stukát (2005) anser att deltagande observatörer lättare kan få möjlighet att upptäcka det som ska undersökas då de är delaktiga i konkreta situationer. Vi upplevde denna metod som den mest effektiva då vi ville undersöka relationerna mellan eleverna. Björndal (2005) hävdar att observationer är ett bra verktyg för pedagoger att använda sig av och bör ligga som grund i undervisningen. Vidare menar författaren att en observatör bör ha ett kritiskt förhållningssätt och ställa sig de didaktiska frågorna vad, hur och varför. Detta för att gynna lärandet så bra som möjligt. Utifrån detta observerade vi vår undervisning och avslutade varje lektion med att utvärdera och reflektera över den genomförda lektionen. I och med att vi bytte roll som observatör och genomförare vid några tillfällen kunde vi även ge feedback till varandra. Björndals (2005) åsikter låg i vår åtanke och vi diskuterade varandras

insatser för att kunna se olika aspekter på elevernas läroprocesser. Detta upplevde vi stärkte och utvecklade vår lärarroll.

Grünbaum & Lepp (2005) menar att utformningen av klassrummet är viktigt där ett effektivt sätt att ge alla deltagare samma utrymme är att placera gruppen i en ring vid lektionens inledning och avslut. Under de lektioner vi höll började vi alltid med att samla alla elever i en cirkel där de gavs möjligheten att uttrycka tankar och åsikter. Vi var även noga med att avsluta varje lektion med en gemensam samling i en cirkel där eleverna fick reflektera kring lektionen. Vi upplevde dessa moment som givande både för oss och för eleverna då alla gavs samma möjlighet att få uttrycka sig. Ibland tog vissa större plats medan andra inte ville säga så mycket. Vi var noga med att poängtera att det var frivilligt att säga något i rundorna men vi upplevde ändå att majoriteten ville dela med sig av sina tankar.

Efter avslutat arbete i klassen har det kommit till vår kännedom genom samtal med klassläraren att elevernas relationer till varandra har förbättrats och att de elaka kommentarerna har blivit färre. Klassläraren blev inspirerad av vårt utvecklingsarbete och vi gav henne därför övningar att arbeta vidare med. Vi har upplevt ämnet väldigt intressant och givande. Vi ser fördelar med en fortsatt forskning då vi har upplevt att det finns en brist på metoder kring konflikthantering både inom lärarutbildningen och i skolans verksamhet.

Referenslista

Axelzon, F., Davidsson, T & Valentin, M. (2007). *Rollspel i skolan*. Upplevelsebaserat lärande. Lund: BHT Förlag.

Bjørndal, C.R.P. (2005). *Det värderande ögat. Observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. Stockholm: Liber.

Byréus, K. (2008). *Du har huvudrollen i ditt liv*. Om forumspel som pedagogisk metod för frigörelse och förändring. Stockholm: Liber.

Erberth, B & Rasmusson V. (2008). *Undervisa i pedagogiskt drama*. Lund: Studentlitteratur.

Grünbaum, A & Lepp, M. (2005). *Dracon i skolan*. Drama, konflikthantering och medling. Lund: Studentlitteratur.

Hammar Chiriac, E & Hempel, A. (2005) *Handbok för grupparbete – att skapa fungerande grupparbeten i undervisningen*. Lund: Studentlitteratur.

Maltén, A. (1998). *Kommunikation och konflikthantering*. Lund: Studentlitteratur.

Nilsson, B & Waldemarson, A. (2006). *Rollspel i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.

Sternudd, M. (2000). *Dramapedagogik som demokratisk fostran? Fyra dramapedagogiska perspektiv – dramapedagogik i fyra läroplaner*. Uppsala: Tryck & medier.

Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Utbildningsdepartementet. (2006). *Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet. Lpo 94*. Stockholm: Fritzes.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer*. Stockholm: Elanders Gotab.

Wahlström, G. (2005). *Samspel och ledarskap - En vardagsbok för pedagoger*. Stockholm: Runa förlag AB

Vetenskapsrådet. *Forskningsetiska principer inom humanistisksamhällsvetenskaplig forskning*. <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> (15/ 11-2010 kl.12.00)

Bilaga 1

Missivbrev

Hej alla föräldrar!

Vi heter Cecilia Forsman och Anna Elmerholt och vi går sista terminen på lärarprogrammet vid Mälardalens högskola.

Då vi går vår sista termin är det snart dags för oss att påbörja vårt examensarbete och vi har valt att göra ett utvecklingsarbete. Utvecklingsarbetet innebär att vi kommer besöka ert barns klass under veckorna 40-50. Då kommer vi genomföra olika lektioner med syfte att se barnens utveckling.

I vårt utvecklingsarbete har vi valt att fördjupa oss i ämnet konflikthantering samt hur konflikter kan förebyggas med hjälp av dramapedagogik. Vi kommer besöka ert barns klass vid sex olika tillfällen och vi kommer då utföra olika övningar med syftet att vi vill stärka elevernas självkänsla och stärka relationerna i klassen. Detta kommer att ske via lek, drama och estetiskt skapande.

Deltagandet är frivilligt och heller inga namn på era barn eller vilken skola de går på kommer att publiceras. Vi bifogar en svarstalong som vi gärna ser att ni fyller i och lämnar till skolan senast fredagen den 1/10. Vi hoppas att ert barn ska uppleva detta som något lärorikt och lustfyllt. Vi ser fram emot ett träffa era barn!

Har ni några frågor så tveka inte att kontakta oss:

Anna Elmerholt: 070-2908675, aet07002@student.mdh.se

Cecilia Forsman: 073-6670591, cen07005@student.mdh.se

Fyll i och klipp ur nedanstående lapp och lämna tillbaka till skolan senast fredagen den 1/10. Tack för er hjälp!

Ja, mitt barn får delta i utvecklingsarbetet

Nej, mitt barn får inte delta i utvecklingsarbetet

Målsmans underskrift:

_____

Bilaga 2

